

RAT · ESTONIA ·

22.01.65

TÖÖPUNALIPU
EESTI NSV
AKADEEMILINE
BALLETI-

ORDENIGA
RIIKLIK
OOPERI- JA
TEATER

„ESTONIA”

Aida

Giuseppe Verdi ooper 4 vaatuses 7 pildis

Libreto: Antonio Ghislanzoni
(A. Mariette'i stsenaariumi järgi)

1964

Giuseppe Verdi (1813—1901)

Oma ooperitega «Simon Boccanegra», «Maskiball», «Saatused jõud» ja «Don Carlos» oli Verdi tõusnud maailma juhtivate heliloojate esiritta. Seejärel aga tekkis loominguiline vaikus mitmeks aastaks. Tagasitõmbunult elas maestro oma villas Sant'Agatas, ega ihaldanud enam komponeerida. Kui tema Pariisi sõber, libretist Camille Du Locle pakkus uut tööd Suessi kanali avamise pidulikuks tähistamiseks, siis Verdi keeldus. Du Locle aga ei loobunud oma mõttest. Ta saatis heliloojale nagu muuseas neljaleheküljelise stsenaariumi ning peagi tuli Verdilt juba jaatav vastus. Suure hoole ja kriitilise tähelepanuga jälgis ta libreto valmimist.

Du Locle'i stsenaarium oli tegelikult kuulsa prantsuse arheoloogi Auguste Mariette'i töö. Olles Louvre'i teenistuses, oli Mariette veetnud neli aastat uurimistööd Egiptuses ning saanud sealsete mälestusmärkide peainspektoriks, autiitliga Mariette Bey. Du Locle, kes oli samuti käinud Egiptuses, võttis Mariette'i jutu (mis mõnede arvates põhineb tõepärasel ajaloolistel sündmustel) ja kohandas selle oma instinktiga suure ooperi jaoks. Libreto itaaliakeelse variandi tegi viljakas romaani- ja näitekirjanik Antonio Ghislanzoni.

Prantsuse—Preisi sõja tõttu, mis pidas Mariette'i ja Du Locle'i kinni ümberpiiratud Pariisis, hilines «Aida» Suessi kanali pidulikule avamisele kahe aasta võrra. Ooperi muusika valmis Verdil nelja kuuga — üks kuu iga vaatus jaoks! «Aida» esietendus Kairos 24. detsembril 1871. a. ei toonud heliloojale mitte ainult kohest edu, vaid ka suurima honorari, mida kunagi on makstud ühe ooperi eest. Verdi ise Kairos ei viibinud. Tema jaoks toimus esietendus järgmise aasta 8. veebruaril Milano «La Scalas». Ooperi nimiosa laulis Teresa Stolz, kelle jaoks Verdi lisas aaria «O patria mia». Nii algas selle maailma ooperiliteratuuri ühe kuulsaima ja armastatuima teose võidukäik, mis Verdi enese loominguilise biograafias kujunes nagu sillaks keskperioodi ooperite ning viimaste meistritööde «Othello» (1887) ja «Falstaffi» (1893) vahel.

«Estonia» lavale jõudis «Aida» esmakordselt 1. veebruaril 1923. a. ning kujunes hooaja muusikalavastuste «naelaks». Teda mängiti 23 korda, mis tolleaegsetes tingimustes oli haruldaseks tulemuseks. Dirigeeris Artur Kapp, lavastajaiks olid Karl Jungholz ja Joseph Pirchan, kunstnikuks Albert Vahtramäe. Osalistena esinesid Olga Olak-Mikk (Aida), Helmi Einer (Amneris), Benno Hansen (Ramfis), Karl Viitol (Amonasro), Sergei Hermann (kuningas) ja Nikolai Põlluaas (käskjalg). Ainsa külalissolistina esines esimestel etendustel Radamesi osas sakslane Karl Jörn, kelle aga peagi vahetas välja oma suurepärase tenoridebüüdiga Karl Ots.

Teistkordselt tuli «Aida» «Estonia» mängukavva 1932/1933. a. hooajal. Karl Jungholzi lavastust oli seekord täiendanud Hanno Kompus, dirigeeris Raimond Kull. Kunstnikuks aga oli endiselt Albert Vahtramäe. Peaosades esinesid koos eelmisest lavastusest tuntud Karl Otsa, Benno Hanseni ja Karl Viitoliga veel Ida Aav-Loo ja Olga Torokoff-Tiedeberg (Aida), Niina Romanova (Amneris), Martin Taras (Radames) ja Vootele Veikat (Amonasro).

Käesolev lavastus on seega «Aida» kolmandaks ettekandeks «Estonias».

Muusikaline juht ja dirigent: **Neeme Järvi**

Dirigent: **Vallo Järvi**

Lavastaja: **Paul Mägi**

Kunstnik: **Eldor Renter**

Koormeister: **Uno Järvela**

Ballettmeister: **Mai Murdmaa**

Kontsertmeistrid: Eesti NSV teen.

kunstnik **Tekla Koha, Raivo Kursk**

Etenduse juht: **August Sepp**

Tegelased:

Vaarao	Ervin Kärvet Artur Linnamägi ✓
Amneris, tema tütar	Liidia Panova Urve Tauts ✓
Aida	Eesti NSV teen. kunstnik Paula Padrik Tiina Jaaksoo ✓ Aino Külvand
Radames	Kalju Karask Hendrik Krumm Aleksander Püvi ✓
Ramfis, ülempreester	Uno Kreen ✓ Teo Maiste
Amonasro, Etioopia kuningas, Aida isa	NSV Liidu rahvakunstnik Tiit Kuusik NSV Liidu rahvakunstnik Georg Ots ✓ Illart Orav
Saadik	Ants Aasma ✓ Enno Eesma

Ooperis on kaastõgevad lisajõud ning teatri õppekoori liikmed.

Uno Järvela ja Neeme Järvi

Lühike sisuseletus

I vaatus

1. pilt. Vaarao palee eesruum Memfises. Ülempreester Ramfis teatab Radamesile, et jumalad on teinud oma otsuse isiku suhtes, kes peab viima egiptlaste väed sissetunginud etiooplaste vastu. Radames soovib endamisi, et tema oleks valitu ning võiks võidu vaenlaste üle pühendada oma armastatule — Aidale. Kuid Aidal on võimas rivaal, vaarao tütar Amneris.

Vaarao teatab kokkukutsutud väepealikele ning preestritele jumalate otsusest, saata egiptlaste väed võitlusse Radamesi juhtimisel. Aidagi soovib Radamesile võitu, kuid siis kohkub oma mõttest: see võit oleks ju surmaks tema kodumaalastele, võibolla isegi tema isale. Etiooplaste võidu puhul aga võib sama saatus tabada Radamesi. Kelle eest paluda, kellele soovida võitu? Keda armastada, kas Radamesi või kodumaad?

2. pilt. Vulkaani tempel. Preestrid paluvad jumalailt võitu eelseisvas sõjakäigus. Radames pühitsetakse väepealikuks.

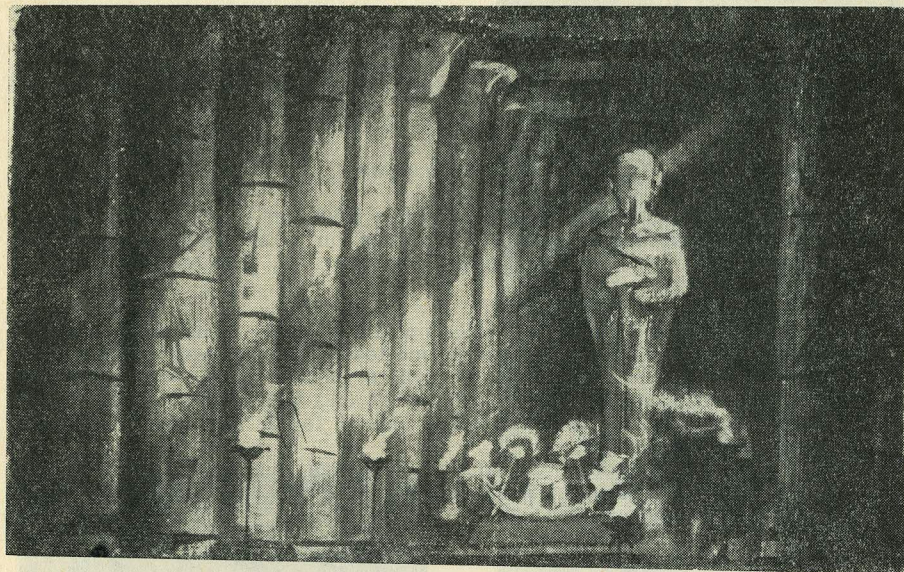
II vaatus

3. pilt. Üks ruumidest Amnerise palees Teebais. Igatsedes ootab Amneris Radamesi tagasisaabumist. Samas kasvavad üha enam tema kahtlused Aida suhtes. Kavalate keerdkäikude abil avastabki Amneris tõe: Aida armastab Radamesi. Samas teatavad pidulikud signaalid võitjate jõudmisest Teebai väravate alla. Amneris lahkub võidupeole, hoiatades enne Aidat, et too unustaks igasugused tunded Radamesi suhtes.

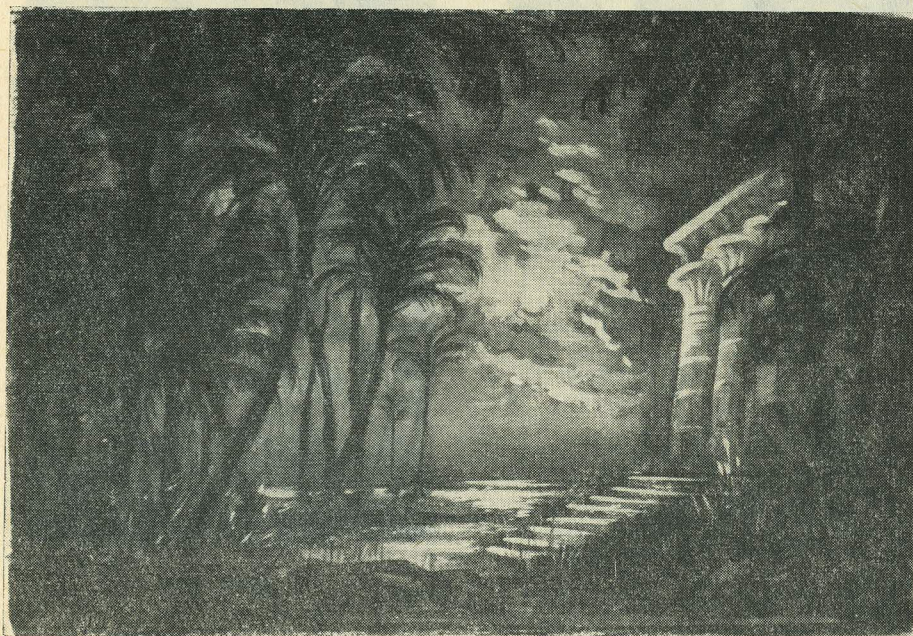
4. pilt. Teebai väravate juures. Pidulikult võetakse Radames vastu. Vaarao lubab tasuks võidu eest täita Radamesi soovi. Radames palub, et vaarao kingiks vangidele, kelle hulgas on ka Aida isa Amonasro, vabaduse. Vaarao täidabki lubaduse, kuid vastavalt ülempreester Ramfise soovile, jätab igavese rahu huvides pantvangideks Amonasro ja Aida. Ühtlasi lubab ta Radamesile oma tütre käe. Amneris võidutseb, Aidat ja Radamesi haarab aga sügav kurbus ning valu.

III vaatus

5. pilt. Niiluse kaldal. Amneris ja Ramfis lähevad Iisise templisse, et paluda õnnistust eelseisvateks pulmadeks. Saabub Aida, kellel on siia määratud kohtumine Radamesiga. Ootamatult ilmub Aida isa. Amonasrol on õnnestunud luua side etiooplastega, et alustada uut sõjaretke egiptlaste vastu. Amonasro käsib Aidal Radamesilt välja uurida, misugust teed kaudu kavatsevad egiptlaste väed väljuda oma laagrist. Radames, kes armastusest Aida vastu nõustub koos temaga põgenema, reedab endale teadmatult ka Amonasrole vajalikud andmed. Alles siis, kui ta näeb enda ees Amonasrot ja saab teada, kes viimane tegelikult

Eldor Renteri dekoratsioonikavandid ooperi 2. pildile (ülal) ja 5. pildile (all)

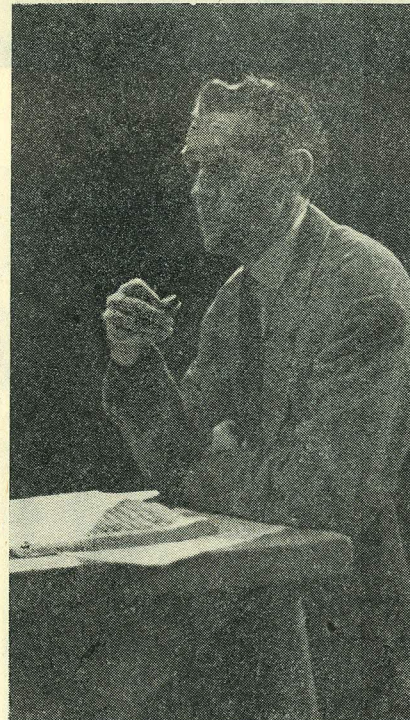
on, taipab Radames, et ta on reetnud oma kodumaa. Templist väljuvad Amneris ja Ramfis. Amonasro ja Aida põgenevad. Radames jääb, andes Ramfisele üle oma mõõga.

IV vaatus

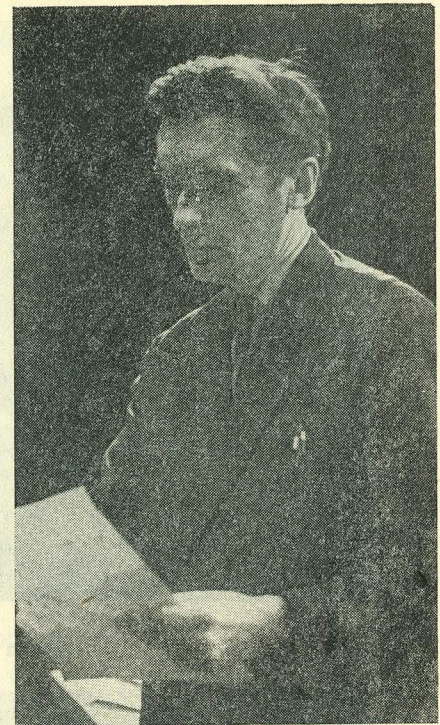
6. pilt. Kohtusaal. Amneris armastab ikka veel Radamesi ja püüab teda päästa, kuid tagajärjetult. Radames on nõus pigem surema, kui hülgama Aida armastuse. Preestrid mõistavadki Radamesi kui reeturi surma.

7. pilt. Maa-alune ruum. Radames on siia vastava otsuse põhjal elusalt kinnimüüritud. Tema surmaeelsed mõtted kanduvad Aidale. Äkki vilksatab mingi vari, ilmub koopa sügavusest nõrkev Aida. Aida, kaotanud lahingus isa, jõudis kõigile märkamatult end siia peita enne Radamesi, teades kindlasti ette, missugune saatus tabab ta armastatut. Nüüd viimaks on nad koos.

Haaravas lõpuuetis jätvavad nad jumalaga maailmaga, mis tõi neile ainult kannatust ja valu. Aida sureb Radamesi kätel, hauakivile kummardub leinav Amneris.

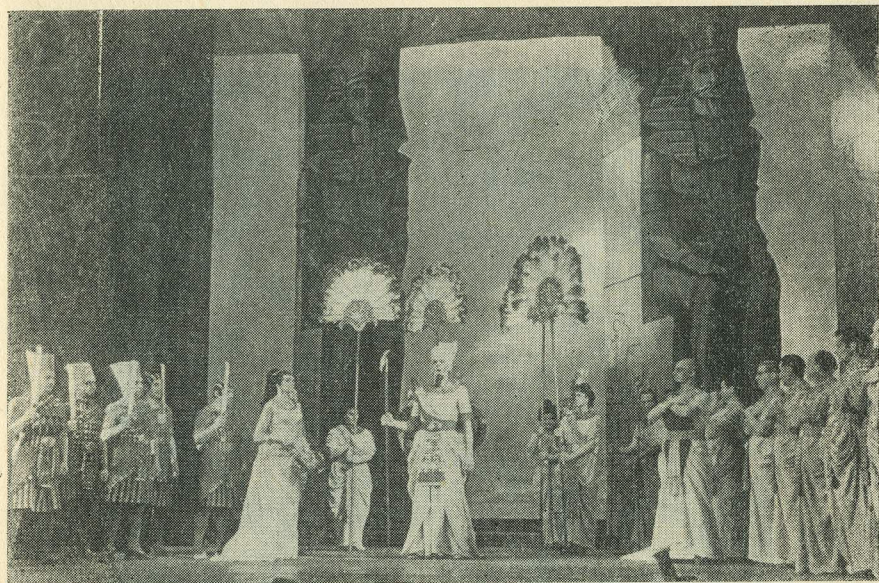
Paul Mägi

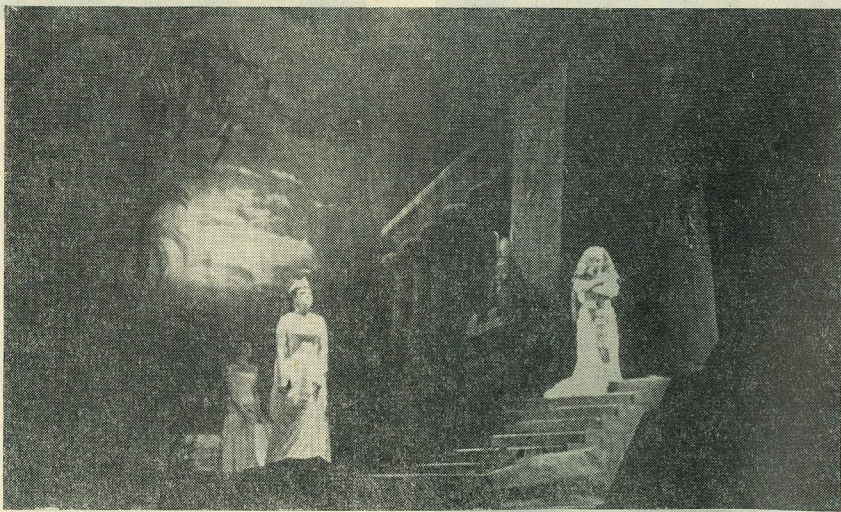
Eldor Renter

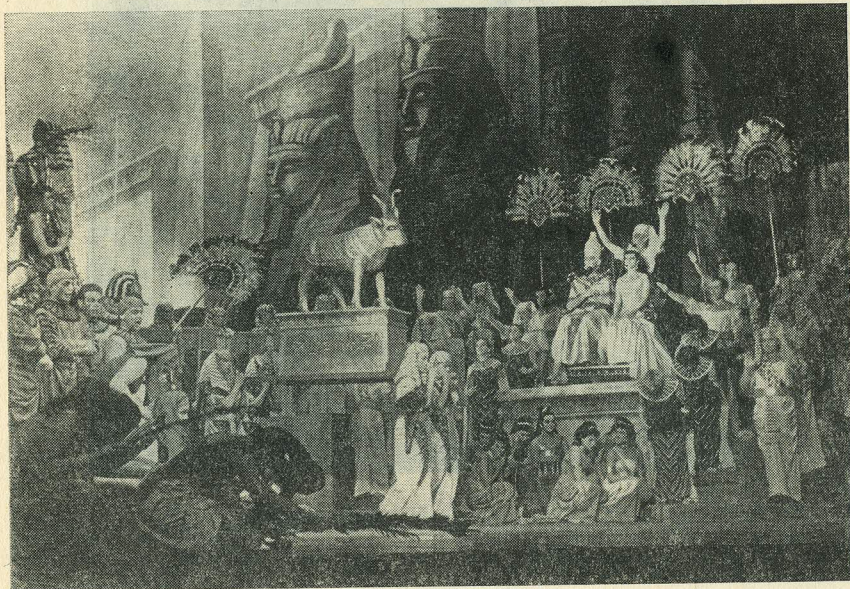
Stseen ooperi 3. pildist

Stseen ooperi 1. pildist

Stseen ooperi 5. pildist

Stseen ooperi 4. pildist